

U Koprivnici, 20. studenog, 2013.

**INVENTARIZACIJA GNIJEZDEĆIH KOLONIJA PTICA
NA SPRUDOVIMA I STRMIM OBALAMA
U PODRUČJU REGIONALNOG PARKA MURA DRAVA
U KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKOJ ŽUPANIJI**

Izradio:

Goran Šafarek¹ dipl. ing. biologije

Inventarizacija gnijezdećih kolonija ptica na sprudovima i strmim obalama u području Regionalnog parka Mura Drava u Koprivničko-križevačkoj županiji

Goran Šafarek¹ dipl. ing. biologije

¹Trg kralja krešimira 10, 48 000, Koprivnica, safarek@visionexpander.com

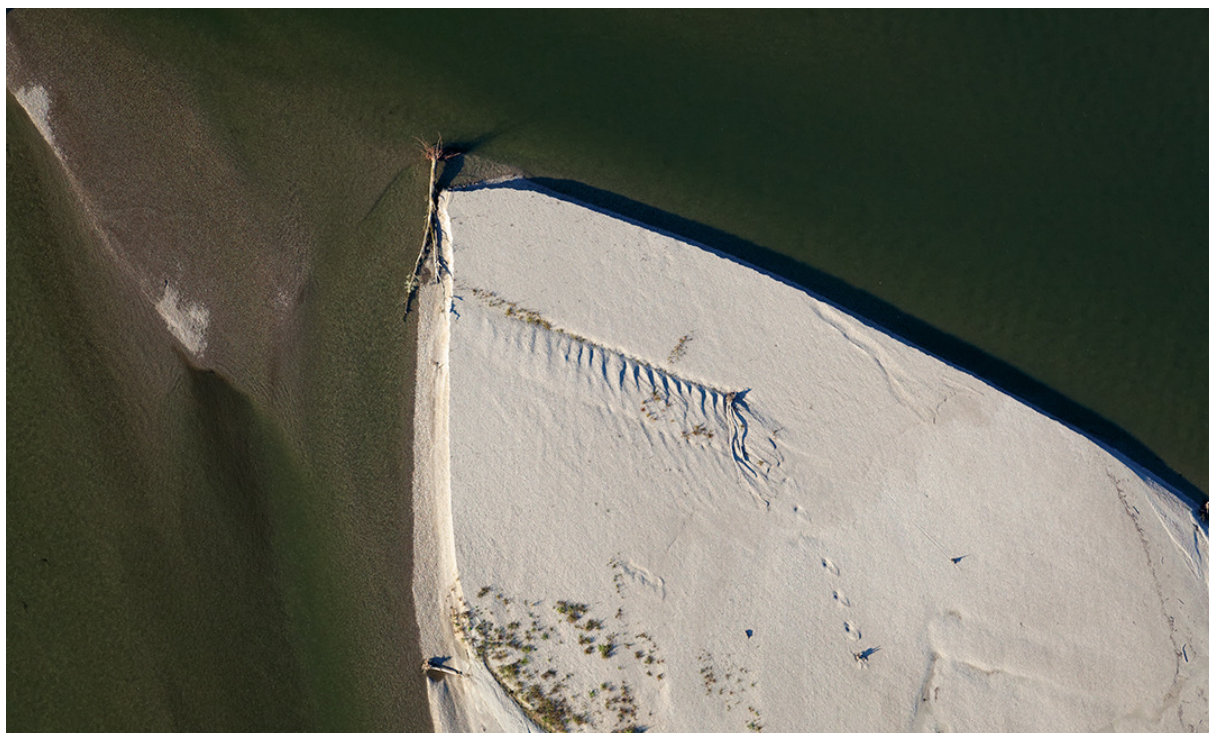
Predano u Koprivnici, 20. studenog, 2013.

Sažetak:

Sprudovi i strme odronjene obale iznimno su važni za gniježđenje nekih vrsta ptica poput crvenokljunih čigri, malih čigri, bregunica, vodomara i ostalih vrsta. U ovoj studiji sam kartirao kolonije ili pojedinačna gnijezda ptica.

1. UVOD

Svojim procesima taloženja i erozije, Drava neprestano stvara nova staništa. Prvi, početni stadiji sukcesija su strme, erodirane obale i sprudovi. To su kratkotrajna staništa, ali važna za zajednicu ptica rijeke Drave s šljunkovitim i pjeskovitim sprudovima i otocima, niskom obalom te odronjenim strmim riječnim obalama. Karakteristične vrste su: bregunica, vodomar, mala prutka, kulik sljepčić, crvenokljuna čigra, mala čigra. Osim njih prisutne su i čaplje, kormorani, patke, gnjurci, labudovi, rode, galebovi i ostale. Redovit je i štekavac koji se ovdje hrani, a slična je i situacija s crnom rodom.

Slika 1. Dravski sprud, botovski most, fotografija: Goran Šafarek

2. LOKACIJA ISTRAŽIVANJA, VRIJEME ISTRAŽIVANJA I METODE

Prvi dio istraživanja proveden je 2013. godine, na potezu od Donje Dubrave do Repaškog mosta. Čamcem sam obilazio i popisivao gnijezdeće populacije ptica.

Praćene su sljedeće vrste:

- **Crvenokljuna čigra (*Sterna hirundo*)**

Slika 2. Crvenokljuna čigra (*Sterna hirundo*), fotografija: Goran Šafarek

- **Mala čigra (*Sterna albifrons*)**

Slika 3. Mala čigra (*Sterna albifrons*), fotografija: Goran Šafarek

- **Bregunica (*Riparia riparia*)**

Slika 4. Bregunica (*Riparia riparia*), fotografija: Goran Šafarek

- **Pčelarica (*Merops apiaster*)**

Slika 5. Pčelarica (*Merops apiaster*), fotografija: Goran Šafarek

- **Kulik sljepčić (*Charadrius dubius*)**

Slika 6. Kulik sljepčić (*Charadrius dubius*), fotografija: Goran Šafarek

Još je bilježena aktivnost male prutke (*Actitis hypoleucos*) i vodomara (*Alcedo atthis*), ali zbog skrovitog gnijezda ne detaljno.

3. REZULTATI RADA

Istraživane vrste:

- **Kulik sljepčić (*Charadrius dubius*)**

Najbrojnija vrsta je kulik sljepčić. Gotovo svaki povišeni sprud stanište je ovoj vrsti.

- **Crvenokljuna čigra (*Sterna hirundo*)**

Jedina kolonija od 30-ak parova posljednjih godina je na sprud pored Šoderice, uzvodno od botovskog mosta

- **Mala čigra (*Sterna albifrons*)**

Jedina kolonija posljednjih godina je na sprud pored Šoderice, uzvodno od botovskog mosta. Ondje se u većoj koloniji crvenokljune čigre gnijezdi 4-5 parova male čigre.

- **Bregunica (*Riparia riparia*)**

Kolonije bregunica prisutne su uzduž Drave, bilo na tradicionalnim, višegodišnjim kolonijama na osobito strmim obalama (npr. kod Libanovca) ili svježe erodiranim obalama (npr. kod Ješkova).

- **Pčelarica (*Merops apiaster*)**

Prisutna je u manjem broju, često u kolonijama bregunica.

Najvažnije područje za gniježđenje ptica je sprud pored Šoderice, uzvodno od botovskog mosta (RKM 231-230). Na njemu i uz njega nalazimo većinu promatranih vrsta. To je hidromorfološki vrlo dinamično područje, gdje rijeka neprestano mijenja korito i stvara nove sprudove.

Slika 7. Sprud kod Šoderice, fotografija: Goran Šafarek

Istraživani sprudovi i strme obale

Donja Dubrava do Legrada

Ovaj je dio Drave pod utjecajem je vodenih valova uslijed djelovanja HE Donja Dubrava pa je ornitofauna sprudova vrlo siromašna. Ptice se uslijed čestih i nepredvidivih poplavljanja uglavnom ne gnijezde. U isto vrijeme je zbog istog razloga pojačana erozija te je nešto bolja situacija sa strmim obalama. Vodomari su česti u starim kanalima i rukavcima.

- Kolonija bregunica nizvodno od mosta kod Donje Dubrave. 50-ak parova bregunica. Ovdje je jaka erozija desne obale i istovremeno taloženje na lijevoj.

Slika 8. Sprud i strma obala nizvodno od Donje Dubrave, fotografija: Goran Šafarek

Legrad do botovski most

Ovaj dio Drave je zbog ulijevanja Mure već pod manjim pod utjecajem vodenih valova uslijed djelovanja HE Donja Dubrava, iako su oni još uvijek značajni. Ornitofauna sprudova je bogatija. Gotovo svaki povišeni sprud gnjezdilište je kulika sljepčića.

- Rkm 234, vrlo visoka obala Drave zbog dva kraća pera je erozija izražena (uslijed povratne struje). Kolonija bregunica od 300 parova podijeljena je u 2 dijela. Među njima gnijezdi se i desetak parova pčelarice te vodamar.

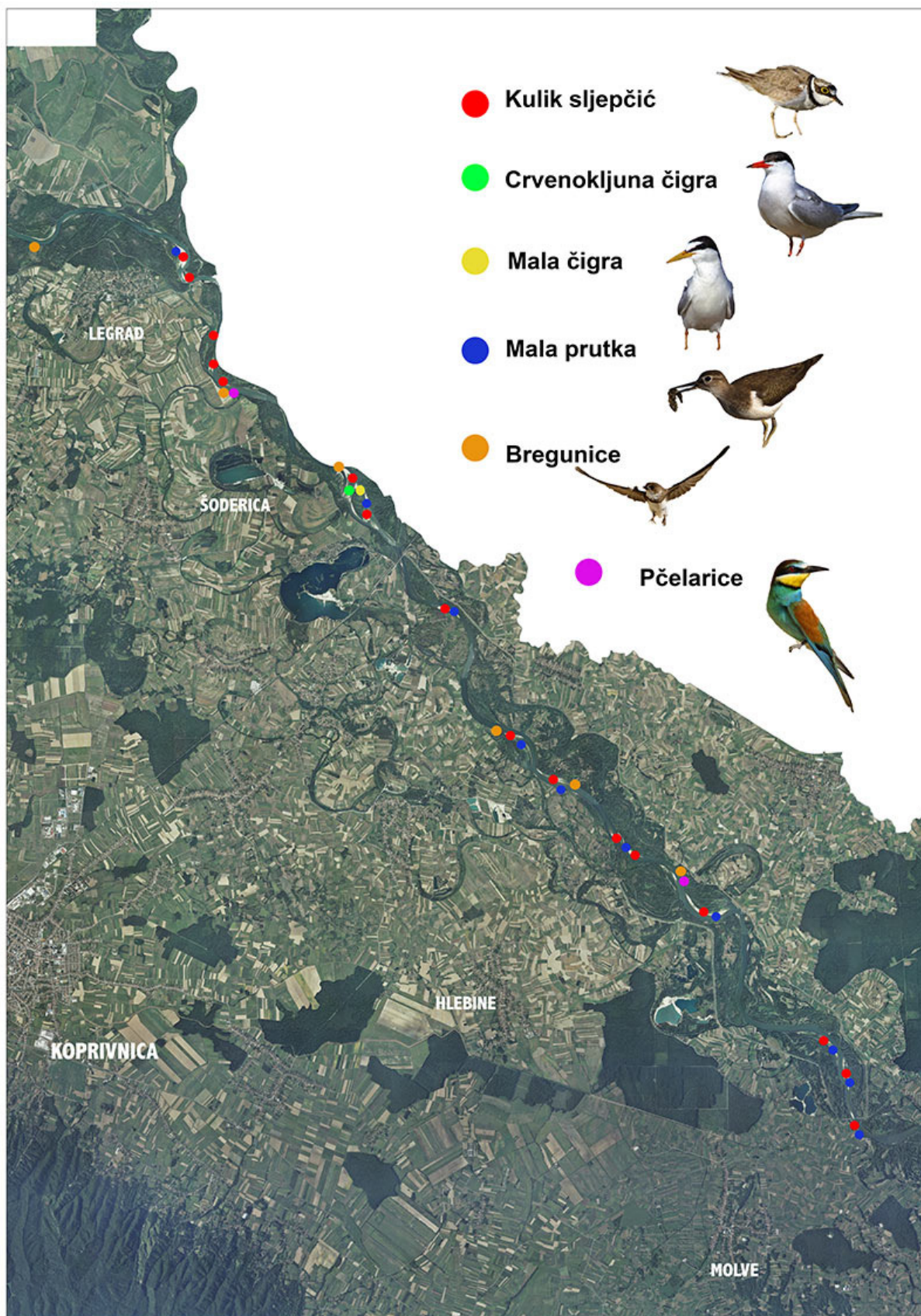
Slika 9. Sprud kod Šoderice, fotografija: Goran Šafarek

- RKM 231-230 mjesto je vrlo jake dinamike Drave. Ovdje erodira i lijevu i desnu obalu te taloži sprudove u sredini. Na početku 2012. tu se je nalazila kolonija bregunica od 50-ak parova, a posljednjih nekoliko godina na sprudu se gnijezdi 40-ak parova crvenokljune čigre. Među njima je i 4-5 parova male čigre. U gušćoj vegetaciji gnijezdi se male prutke.

Botovski most do repaški most

Ovaj dio Drave karakterizira široka poplavna nizina i mnogi rukavci. Ornitofauna sprudova je bogatija. Gotovo svaki povišeni sprud gnjezdilište je kulika sljepčića. Vodomari su česti u starim kanalima i rukavcima.

- Rkm 225, na desnoj obali uz postrani kanal nalazi se strma obala na kojem se gnijezdi 30-ak parova bregunica. Prije toga je visoki sprud na kojemu gnijezdi mala prutka.
- RKM 220-219 Drava u širokom luku erodira obalu i tu se nalazi kolonija od oko 100 parova bregunica. U nasuprotnom sprudu je gnjezdilište male prutke.
- RKM 218 od glavnog toka odvaja se na desnoj obali rukavac u čijem se početnom dijelu povremeno gnijezdi dvadesetak parova bregunica. U blizini mora biti i kolonija pčelarica, ali za sada nije detektirana.
- RKM 216 prostrani sprudovi gdje se gnijezdi mala prutka.
- RKM 215-214 iza 2. pera povratna struja erodira obalu te se 2013. tu smjestila kolonija bregunica od 100 parova.
- RKM 210-208 (repaški most) prostrani, ali niski su sprudovi, potencijalna gnjezdilišta čigri, male prutke i kulika.

Slika 10. Karta rasprostranjenosti praćenih vrsta. Izradio Goran Šafarek

Osim gnjezdarica, bilježene su i ostale vrste ptica na sprudovima. Za neke od njih to su značajna hranilištima (npr. bijela pastirica (*Motacilla alba*), a za druge usputna hranilišta ili odmorišta (npr. vivak (*Vanellus vanellus*)).

Phalacrocorax carbo – Veliki vranac

Ardea cinerea – Siva čaplja

Egretta alba – Velika bijela čaplja

Egretta garzetta – Velika bijela čaplja

Ciconia nigra – Crna roda

Anas platyrhynchos – Divlja patka

Aythya fuligula – Krunata patka

Milvus migrans – Crna lunja

Haliaeetus albicilla – Štekavac

Buteo buteo – Škanjac

Fulica atra – Liska

Vanellus vanellus – vivak

Charadrius dubius – Kulik sljepčić

Actitis hypoleucos – Mala prutka

Tringa nebularia – Krivokljuna prutka

Tringa ochropus – Crnokrila prutka

Larus ridibundus – Riječni galeb

Sterna hirundo – Crvenokljuna čigra

Columba palumbus – Golub grivnjaš

Alcedo atthis – Vodomar

Riparia riparia – Bregunica

Hirundo rustica – Lastavica

Motacilla alba – Bijela pastirica

Motacilla flava – Žuta pastirica

Parus major - Velika sjenica

Parus caeruleus – Plavetna sjenica

Passer domesticus – Vrabac

Sturnus vulgaris – Čvorak

Garrulus glandarius – Šojka

Pica pica – Svraka

Corvus corone cornix – Siva vrana

Corvus corax – Gavran

4. ZAKLJUČAK

Sprudovi su iznimno važna staništa za zajednicu ptica koja se gnijezdi na golom ili slabo zaraslom šljunku. Mala čigra vrlo je ugrožena i sa 15 parova na cijeloj Dravi čini svega polovicu populacije u Hrvatskoj. Dio vrsta nalazi se na popisu NATURA 2000.

Ova staništa vrlo su ugrožena regulacijama koja uništavaju staništa, ali sprečavaju prirodnu dinamiku, odnosno nastajanje novih staništa. Veliki problem stvaraju i uzvodne brane zbog kojih jako raste vodostaj – dnevno i do metar i pol.

Uznemiravanje od strane ljudi je također vrlo značajno. Ribiči dolaze na sprudove-otoke i često ne znajući ometaju ptice. Jaja se ili hlade ili pregrijavaju te propadaju. Također je moguće gaženje, jer i jaja i mladunci (pogotovo kulika sljepčica) se teško primjećuju.

Radi sprečavanja uznemiravanja, predlažem postavljanje table uz cestu kod kolonije. Na tabli predlažem sljedeće informacije:

- da se na sprudu nalazi kolonija strogo zaštićenih vrsta
- općenito o biologiji vrstama, o biologiji sa slikama
- da je stanovništvo može promatrati s obale, ali da se ne smije približavati bliže od xx m (udaljenost bi trebala biti takva da se kolonija ne uznemirava, najmanje 150-200 m.)
- da je kretanje po sprudu zabranjeno u periodu 01.3-31.08 zbog zaštite kolonijalnih gnjezdarica
- da će prekršitelji podliježu prekršajnim prijavama ukoliko se ne pridržavaju napisanog tj. neprilaženja sprudu

Smatram da na ovaj način lokalnom stanovništvu dajemo nekoliko ključnih informacija:

- da se na ovom području nalaz nešto rijetko što vrijedi čuvati
- da tu rijetkost mogu vidjeti uz mjere opreza
- koje uznemiravaju i uništavaju tu vrijednost kažnjavati

5. LITERATURA

Regionalni park Mura Drava - stručna podloga. Državni zavod za zaštitu prirode Zagreb, 2009.

Posebni ornitološki rezervat Veliki Pažut - stručna podloga . Državni zavod za zaštitu prirode, Zagreb, 2010.

Crveni popis ugroženih biljaka i životinja Hrvatske. Državni zavod za zaštitu prirode, Zagreb, 2004.

KRANJČEV, Radovan: *Priroda Podravine*. Koprivnica: Mali Princ, 1993.

ŠAFAREK, Goran: *Drava – koprivnička Podravina*. Koprivnica: Bogadi grafika, 2005.

ŠAFAREK, Goran: *Ušće Mure – hrvatska Amazona*. Križevci: Veda, 2010.

GRLICA, Ivan, Darko: *Studija biološke raznolikosti rijeke Drave, Staništa – strme obale i sprudovi, mrtvice*. Green Belt - Valorisation of longest habitat system in Europe, Interreg IIIB Cadses, 2007.

Poplavne šume u Hrvatskoj - Floodplain forests in Croatia. Zagreb: Akademija šumarskih znanosti, 2005.

RADOVIĆ, Dragan.: *Inventarizacija Drave - ornitološki izvještaj*. WWF 2004.